

MAGUERITE DURAS

CELE DNEVE V KROŠNJAH DREVES

Uprizoritev gledališke igre Marguerite Duras »Cele dneve v krošnjah dreves« (DES JOURNÉES EN- le dneve v krošnjah dreves« (DES JOURNÉES EN- TIÈRES DANS LES ARBRES) v Drami SNG slabó razkriva svojo dvojno naravo. Dvojni nivo fabule bi lahko označil na več načinov: dejanja splošnega v konkretnem, skozi konkretnost zajet problem nekega časa in neke zavesti, itd. Dejanje konkretnega je bolj emocionalnega značaja, v smislu apelacije na gledalca — torej odrske komunikacije — dejanje splošnega pa je intelektualnega značaja. Seveda je jasno, da je intelektualni doživljaj omogočen gledalcu preko konkretnih fabule, in se zdi da je sekundaren (ne sekundarnega pomena!), vendar gre bolj za neke vrste neodvisnost, dejanje splošnega pa je na nek način paralelno emocionalnemu efektu. Povezava morda ni prisotna na običajen način, ampak se kaže v (skoraj) zunanem okviru fabule. Konkretno dogajanje je omejeno na prostor (sinova soba, klop v parku, nočni lokal), v splošnost pa posega igra bolj v času svojega dogajanja (to je čas pred smrtjo matere). Kraj je torej »banalno vsakdanje«, čas pa je simboličen, predvsem tudi zato, ker ga mati (to je tista oseba, ki ga ustvarja) tudi neprestano poudarja. Za dogajanje je značilna statičnost, odrska akcija je nerazgibana, ritem ni dovolj močan, da bi vključil gledalčevo sodelovanje. Ni komunikacije, tiste »čarobne« povezanosti med odrskim dejanjem in gledalcem, ki sedi v dvorani, gledalec se ne (ali pa zelo slabo) povezuje in živi v iluzorno stanje pred seboj, ostaja zaprt sam v sebi. Statičnost ga bolj usmeri na besedo, ki pa je netekoča, raztrgana in se zdi, da je važnejša za same osebe, ki jo ustvarjajo, kot pa za gledalca, kateremu so namenjene. Tekst neprestano odkriva, da osebe vedo več, kot izrečejo, slutimo tudi, da niso izrekle misli do konca, skratka, osebe so nekomunikativne in živé samosvoje, od ničesar odvisno in ničemur zavezano. Tako gledalcu onemogočajo tisto irealno povezavo — pa naj bo to življenje vanje ali pa dialog z njimi — ki je nujno potrebna. Zdi se, da je to posebna vrednota, vendar pa se mora ta vrednota kazati v nekem tretjem mediju: to je intelekt. Statičnost in nekomunikacijska odrska beseda imata emocionalno šibek vpliv, to pa naj bi namerno dopuščalo intelektualno nadvlado nad igro in s tem omogočalo spremljanje in vrednotenje v mediju intelekta. Dvojna narava dela bi se morala kazati torej v šibkosti konkretnega in s tem bi narasla moč splošnega. To pa je nemogoče, če je konkretna odrska izraznost šibkost literarnega dela in nezanimivost odrske akcije. S takšno značilnostjo se ne more ovrednotiti moč splošnega. Intelektualni doživljaj pa je tudi do neke mere samostojen, saj zadeva bolj čas odganja, to pa je že okvir fabule in ne gre zato za popolno odvisnost od nje. Moč splošnega (čas pred smrtjo) doživljam s stališča časa dogajanja, ne pa preko samostojnosti in nezavezano- sti odrske osebe, ker je ta izražena z nekomunikativnostjo. Vrednota igre je v splošnem, v intelektualnem doživljanju. Značilnosti, ki bi prikazovale moč splošnega, so v delu Marguerite Duras neizrazite, v izvedbi Drame SNG pa niso poudarjene. Nad konkretno se zaradi nekomunikativnosti dejanja dvigujem, ne dvigujem pa se s tem v splošno, ker je splošno prisotno v okviru fabule, v času dogajanja. Vidim samo šibkost odrske iluzije, akcije, ritma, besede, ne pa šibkosti konkretnega, ki bi me vodila in mi kazala splošno. Dvojna narava, ki je vrednota igre »Cele dneve v krošnjah dreves«, se zaradi neprepričljivosti samega teksta, pa tudi zaradi slabosti v izvedbi, kaže nejasno in s tem postaja njena umetniškost vprašljiva.

Aleksander Zorn

POGOVOR MED MLADIM IN STARIM KOMUNISTOM

Mladi komunist vpraša starega komunista: »Tovariš, povej mi, zakaj in s kakšnim namenom ste leta 1920 zavedni delavci ustanovili Komunistično stranko Jugoslavije?«

Stari komunist odgovarja: »Za to smo imeli več razlogov. Poleg takratne buržoazije je bil v tedanji buržoazni vladi minister Anton Kristan, na papirju socialist, zares pa je izkoriščal delovno ljudstvo, kakor ga je le mogel in znal. Ko smo videli, da je tudi ta izkoriščal delavce, smo ustanovili Komunistično stranko Jugoslavije. Naši cilji so bili naslednji:

1. Vsak komunist, če je to v resnici, se mora boriti za to, da se neha izkoriščanje človeka po človeku.

2. Borili se bomo za to, da bi smel vsak državljan svobodno govoriti in pisati o vsem, kar je koristno delovnemu človeku: kritizirati bo smel vlada- jočega (ministra) in sleherni zakon, ki ne bi bil v prid delovnemu človeku.

3. Kot zavedni delavci smo hoteli biti združeni z delavci vsega sveta. Zato smo se takoj vključili v III. internacionalo, tedanjo zvezo vsega delavskega sveta, ki je imela sedež v Moskvi, kjer je še danes in so vanjo vključeni še danes vsi komunisti razen jugoslovanskih.

Rekli smo: Kadar bomo dovolj močni, tedaj bomo vzeli v svoje roke državno oblast in v tej proletarski državi bo moralo biti pravo proletarsko bratstvo, enakopravnost in svoboda za vse državljane.

12. 17. 1966

Jožef Čuden

Pripis urednika: Pričujoči zapis starega komunista Jožefa Čudna objavljamo zaradi revolucionarnega duha in ne zaradi informacije o preteklosti komunističnega gibanja pri nas. Formalne spodrsilaje torej prezrimo.

JOŽEF ČUDEN

OKUPIRANA LJUBLJANA

Kako si žalostna, lepa Ljubljana, vsa si od okupatorjev obdana, osvobodil te bo slovenski partizan, hraber vojak, po svetu daleč znan.

Nocoj te bo moral sovražnik zapustit', ker jutri ne more več v Ljubljani bit', bo zapustil vse lepote tvoje, kjer je izvrševal hudobije svoje.

In tebe, lepi, stari, sivi grad ljubljanski, od koder so streljali po žalostni Kranjski združeni fašisti — Nemci in Italijani, ki so bili že vsi od zmage pijani.

Toda prišel je prelepi deveti maj, konec vaše grde zmage je zdaj. Orožje partizanom izročite ter na fašizem pozabite.

Svoboden proletarec bo zelo vesel, bo v svobodni Ljubljani veselo zapel: vsega gorja in nesreč sem se zneb'il, partizan je okupatorja iztrebil.

TONE STOJKO — BEŽNO SREČANJE